

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
РАДА ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Бичікова Лілія Анатоліївна

УДК 330.52

**ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ:
МЕТОДОЛОГІЯ ТА ШЛЯХИ ДОСЯГНЕННЯ**

**Спеціальність 08.09.01 – демографія, економіка праці,
соціальна економіка і політика**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ - 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Хмельницькому державному університеті Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент **Торгова Лідія Володимирівна**, Хмельницький державний університет Міністерства освіти і науки України, декан факультету бізнесу та права

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор **Заяць Тетяна Анатоліївна**, Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, зав. відділом дослідження проблем відтворення людського капіталу та розселення;

кандидат економічних наук **Покришук Валерій Олександрович**, Науково-дослідний інститут праці і зайнятості населення Міністерства праці та соціальної політики України НАН України, зав. відділом прогнозування ринку праці і політики зайнятості,

Провідна установа:

Київський національний економічний університет, кафедра управління персоналом, м. Київ.

Захист відбудеться „ 17 ” січня 2005 р. об 14³⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.160.01 Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України за адресою: 01032, м. Київ-32, бульвар Тараса Шевченка, 60.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України за адресою: 01032, м. Київ-32, бульвар Тараса Шевченка, 60.

Автореферат розісланий “13” _____ 2004 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

Бандур С.І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Реалізація Україною стратегічного курсу на розбудову соціальної держави вимагає якісно нових змін в усіх сферах суспільного життя, у тому числі пов'язаних з формуванням і розвитком збалансованого за своїми основними параметрами територіального ринку праці, оскільки саме в цій сфері перетинаються інтереси різних верств суспільства. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку національному ринку праці властиві істотні структурні та функціональні диспропорції, які є перешкодою на шляху забезпечення його збалансованого стану, а відтак потребують детального дослідження з метою виявлення першопричин виникнення диспропорцій і обґрунтування перспективних напрямів їх подолання. Актуальність наукового завдання, пов'язаного з визначенням і реалізацією можливостей збалансованого розвитку територіальних ринків праці України, неухильно зростає у зв'язку з необхідністю сталого соціально-економічного розвитку країни та її регіонів на найближчу і більш віддалену перспективу.

Розробку наукової проблематики, пов'язаної з формуванням, розвитком і регулюванням національного і територіального ринків праці, здійснюють відомі українські і зарубіжні вчені-економісти. Вагомий внесок у теорію і методологію ринку праці внесли такі вчені, як: В.В.Адамчук, С.І.Бандур, Д.П.Богиня, І.К.Бондар, О.А.Бугуцький, В.С.Васильченко, О.А.Грішнова, М.І.Долішній, Т.А.Заяць, Р.Дж.Еренбург, В.М.Крижанівський, Г.І.Купалова, В.І.Куценко, Е.М.Лібанова, В.І.Марцинкевич, І.С.Маслова, А.А.Нікіфорова, В.В.Онікієнко, В.Ф.Оніщенко, В.А.Павленков, Н.О.Павловська, І.Л.Петрова, В.М.Петюх, В.О.Покришук, О.В.Ромашов, А.І.Рофе, І.В.Соболева, В.А.Савченко, Р.С.Сміт, М.В.Шаленко та інші.

Проте окремі аспекти цієї проблематики, зокрема ті, що пов'язані з забезпеченням збалансованого розвитку територіального ринку праці в нових соціально-економічних умовах модернізації вітчизняної економіки та її інтеграції у світове співтовариство, залишаються недостатньо дослідженими. Це стосується розробки таких теоретико-методологічних і прикладних проблем як обґрунтування принципів і методів досягнення збалансованості ринку праці, формування концептуальних засад і визначення стратегічних напрямів досягнення цього бажаного стану ринкової кон'юнктури.

Актуальність і соціальна значущість дослідження саме цих проблем, а також необхідність наукового пошуку конкретних напрямів та шляхів їх вирішення зумовили вибір теми даної дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація пов'язана з виконанням наукових досліджень за темою: "Концепція інформаційного забезпечення фінансово-інвестиційної та інноваційної діяльності", передбачених НДР Хмельницького державного університету, № державної реєстрації 0102U004047. В межах цієї теми особисто автором проводились дослідження процесів інвестування розвитку малого підприємництва як реальної можливості підвищення рівня збалансованості територіальних ринків праці.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо забезпечення збалансованого розвитку територіального ринку праці в умовах модернізації економіки.

Відповідно до цієї мети в дисертації поставлені і послідовно розв'язувалися такі задачі:

визначити соціально-економічну сутність збалансованості територіального ринку праці та коло нагальних проблем, які потребують першочергового вирішення у найближчій перспективі;

виявити чинники, які впливають на рівень збалансованості ринку праці, здійснити їх класифікацію та розробити методологічні підходи до дослідження напрямів дії встановлених чинників;

визначити та обґрунтувати принципи забезпечення збалансованого розвитку ринку праці та критерії його оцінки;

обґрунтувати методичні засади щодо здійснення комплексної соціально-економічної оцінки рівня збалансованості територіального ринку праці, враховуючи його сучасний нерівноважний стан;

оцінити збалансованість територіальних ринків праці України, спираючись на власні методичні розробки, а також виявити сучасні тенденції їх розвитку та соціальні наслідки здійснюваних перетворень;

виявити та обґрунтувати можливості підвищення рівня збалансованості територіальних ринків праці з урахуванням існуючих резервів у цій сфері;

обґрунтувати концептуальні основи формування збалансованого ринку праці в контексті завдань сучасної соціально-економічної політики та необхідності забезпечення сталого економічного розвитку;

визначити основні складові та дієві важелі системи організаційно-економічного забезпечення прогресивних зрушень на територіальному ринку праці;

розробити стратегію досягнення збалансованих пропорцій ринку праці, зорієнтовану на покращення ситуації із зайнятістю населення.

Об'єктом дослідження є процеси формування і розвитку територіальних ринків праці, а також сучасний механізм їх регулювання з точки зору можливостей забезпечення збалансованого розвитку.

Предмет дослідження – методологічні, методичні та прикладні проблеми забезпечення збалансованості територіальних ринків праці України.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною базою дослідження слугували сучасні теорії і концепції формування і розвитку ринку праці, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові досягнення вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі економіки праці, соціальної економіки і політики.

Для з'ясування сутності досліджуваних категорій та обґрунтування самої методології дослідження (визначення факторів та напрямів їх дії, обґрунтування принципів, критеріїв та індикаторів збалансованості) застосовувалися такі наукові методи, як загальнонауковий діалектичний метод пізнання, абстрактно-логічний, системного аналізу. Соціально-економічну оцінку рівня

збалансованості територіальних ринків праці України здійснено на основі методів економіко-статистичного аналізу та статистичного моделювання. Для обґрунтування перспективних напрямів забезпечення збалансованого розвитку територіальних ринків праці України використано прогностичний метод.

Інформаційною базою дисертації слугували законодавчі та нормативні акти України з питань регулювання ринку праці, матеріали Міжнародної Організації Праці, економіко-статистичні матеріали Державного комітету статистики України, результати досліджень науково-дослідних установ та матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукову новизну дисертаційного дослідження визначають такі теоретико-методологічні та прикладні результати:

- поглиблено соціально-економічну сутність та методологічні засади дослідження і оцінки збалансованості територіального ринку праці, згідно яких вона розглядається як безперервний, динамічний процес узгодженого відтворення основних пропорцій ринку;

- обґрунтовано концептуальні основи формування збалансованого ринку праці, які, на відміну від існуючих, передбачають пріоритетність активного стимулювання попиту на робочу силу, необхідність звуження сфери невизначеності та ризику на ринку праці, а також врахування характеру і напрямів сучасних глобальних і регіональних зрушень в економічній системі;

- здійснено класифікацію різних за походженням, сферою впливу та наслідками дії факторів соціально-демографічного, фінансово-економічного та організаційно-економічного характеру, що безпосередньо чи опосередковано впливають на збалансованість ринку праці;

- обґрунтовано методологічно важливі принципи забезпечення збалансованого розвитку ринку праці, які створюють необхідні передумови для формування ефективної системи регулювання ринку праці та нормалізації процесів обігу робочої сили;

- розроблено методичні підходи до оцінки збалансованості територіального ринку праці з обґрунтуванням принципів (комплексності, системності, науковості, періодичності, достовірності), а також критеріїв та індикаторів такої оцінки, застосування яких на відміну від існуючих дозволяє відобразити реальне співвідношення сукупного попиту на робочу силу та її пропозиції на повному ринку праці, а також оцінити ефективність регіональної політики зайнятості місцевих органів виконавчої влади і співставити її з іншими територіальними утвореннями України;

- здійснено оцінку рівня збалансованості територіальних ринків праці України на основі запропонованих методичних підходів з урахуванням сукупності визначених факторів та виявлено можливості його підвищення в сучасних соціально-економічних умовах;

- запропоновано систему організаційно-економічного забезпечення прогресивних зрушень на територіальному ринку праці, яка складається з нормативно-правового, економічного, організаційного та управлінського блоків;

в межах кожного з них визначено конкретні заходи щодо сприяння підвищенню рівня збалансованості територіального ринку праці;

- розроблено стратегію досягнення збалансованих пропорцій ринку праці, яка передбачає певні етапи, механізми і напрями, спроможні трансформувати ситуацію на ринку праці з метою підвищення рівня його збалансованості.

Головна відмінність одержаних наукових результатів від існуючих полягає у комплексному та системному розв'язанні важливого науково-прикладного завдання – забезпечення збалансованості територіальних ринків праці в контексті завдань сучасної соціально-економічної політики держави.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони слугують основою для розв'язання таких прикладних проблем, як створення ефективного механізму регулювання територіального ринку праці, забезпечення продуктивної зайнятості населення, повне використання можливостей підвищення ефективності праці. Досягнення збалансованого розвитку територіальних ринків праці України є необхідною і важливою передумовою збалансованості усєї економічної системи.

Практичне використання результатів досліджень у господарській практиці дасть змогу суто економічними методами вплинути на кон'юнктуру ринку праці та істотно її покращити за рахунок існуючих резервів щодо зростання збалансованості його основних пропорцій і на цій основі підвищити соціально-економічну ефективність регулювання процесів обігу робочої сили.

Зокрема, основні положення запропонованої стратегії досягнення збалансованих пропорцій ринку праці були використанні при підготовці проекту Закону України “Про державну програму зайнятості населення на 2005-2008р.” Міністерством праці та соціальної політики України (довідка №73/021 від 18.09.04 р.).

Методичні підходи щодо оцінки збалансованості територіального ринку праці знайшли застосування у практичній діяльності Хмельницького районного центру зайнятості (довідка №19-03/132 від 7.06.04 р.). Низка основних положень дисертаційної роботи використовується у викладанні навчальних дисциплін “Ринок праці” (довідка №144/551 від 25.05.04 р.), “Економіка праці і соціально-трудова відносини” (довідка №144/550 від 25.05.04 р.) у Хмельницькому державному університеті.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, в якій особисто автором розроблено теоретико-методологічні засади і практичні рекомендації щодо забезпечення збалансованого розвитку територіального ринку праці. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, одержані дисертантом самостійно. З наукових праць, які опубліковані у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації увійшли до щорічних наукових звітів автора як здобувача. Звіти щорічно розглядалися й обговорювалися на засіданнях кафедри управління персоналом та економіки праці Хмельницького державного університету.

Принципові положення і основні результати дослідження доповідались на наукових конференціях та семінарах: Всеукраїнській науково-практичній конференції “Соціально-економічні аспекти промислової політики: теоретичні аспекти регіонального розвитку і моделі інноваційного розвитку територій” (Донецьк, 9-10 вересня 2001 р.); постійно діючому бізнес-семінарі “Роль малого підприємництва у соціально-економічному розвитку України”(Хмельницький, 23 квітня, 2003 р.); міжнародній науково-практичній конференції “Мотивація трудової діяльності в умовах формування конкурентного середовища” (Хмельницький, 10-13 червня 2003 р.); міжнародній науково-практичній конференції “Фінансово-правові засади перспектив розвитку економіки України” (Хмельницький, 4-6 грудня 2003р.); міжнародній науково-практичній конференції “Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період” (Хмельницький, 22-23 квітня 2004 р.); всеукраїнській науково - практичній конференції “Регіональні проблеми зайнятості і ринку праці” (Тернопіль, 13-14 травня 2004 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць, у тому числі 7 статей у фахових виданнях і 3 – в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 3,2 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 160 найменувань та 10 додатків. Повний обсяг дисертації становить 232 стор. комп’ютерного тексту, в тому числі 5 таблиць та 4 рисунки, що займають 7 стор., список використаних джерел займає 15 стор., додатки - 10 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі “Теоретико-методологічні основи дослідження збалансованості територіального ринку праці” розкрито на загальнотеоретичному рівні сутність та зміст категорії “збалансованість територіального ринку праці”; визначено проблеми досягнення збалансованості територіального ринку праці України; виявлено сукупність чинників, під впливом яких формуються основні територіальні і галузеві пропорції ринку праці, запропоновано їх класифікацію; обґрунтовано принципи забезпечення збалансованого розвитку ринку праці та критерії його оцінки.

Опрацювання вітчизняних та зарубіжних літературних джерел дозволило автору дійти висновку про те, що територіальний ринок праці акумулює в собі систему як внутрішньосферних, так і міжсферних відносин, оскільки вони відображають не лише взаємозв’язки між суб’єктами самого ринку праці, але й зв’язки з демографічною, соціальною, виробничою сферами, які безпосередньо формують ситуацію на територіальному ринку праці чи істотно впливають на неї. На думку автора, збалансованість територіального ринку праці має досліджуватися в різних площинах, враховуючи складність і поліструктурність системи відносин.

На основі аналізу наукових здобутків у сфері формування збалансованого ринку праці поглиблено соціально-економічну сутність категорії “збалансованість територіального ринку праці”, яка, на відміну від існуючих визначень, відображає двоїсту природу цього явища, що може досліджуватись як в динаміці, так і в статиці. На думку дисертанта, збалансований розвиток територіального ринку праці слід трактувати як безперервний, динамічний процес узгодженого відтворення його основних кількісних пропорцій та якісних ознак. Запропоноване трактування акумулює у собі найістотніші риси збалансованості як об’єктивної властивості територіального ринку праці та як безперервного процесу узгодження його кількісних та якісних параметрів, їх оптимального поєднання з метою забезпечення сприятливих умов для обігу робочої сили, повного задоволення платоспроможного попиту на неї з боку роботодавців, прискорення трансформаційних процесів у соціально-економічній сфері.

Формування збалансованого територіального ринку праці в Україні пов’язано з прикладними проблемами, зумовленими особливостями сучасного етапу розвитку національної економіки, серед яких в якості основних дисертантом виділені такі: відсутність чіткої цільової спрямованості державної політики зайнятості на ринку праці; нестача інвестиційних ресурсів для розширення сфери прикладання праці; низький рівень оплати праці в реальному секторі економіки; невідпрацьованість фінансового механізму регулювання ринку праці; неузгодженість між потребами, цілями, інтересами суб’єктів, що беруть участь у формуванні основних пропорцій ринку праці.

В дисертації на основі застосування диференційованого підходу, який дав можливість врахувати природу та напрями дії факторів, рівень територіального управління та інші аспекти, розроблено класифікацію факторів збалансованого розвитку територіального ринку праці (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація факторів збалансованого розвитку територіального ринку праці

Ознаки	Фактори
За природою виникнення	Об’єктивні та суб’єктивні
За походженням	Первинної та вторинної дії, екзогенні та ендогенні
За характером	Прямі і опосередковані, екстенсивні та інтенсивні
За рівнем	Макроекономічні, мезоекономічні, мікроекономічні
За сферою впливу	Соціально-демографічні, фінансові, соціально-економічні, організаційно-економічні
За наслідками дії	Позитивні і негативні, стабілізуючі та дестабілізуючі

Проведений аналіз теоретичних розробок дозволяє зробити висновок про те, що фактори формування і розвитку ринку праці розглядаються здебільшого не в розрізі забезпечення його збалансованості, а як фактори позитивного чи негативного впливу. Не викликає сумніву твердження про те, що істотні зміни на територіальному ринку праці завжди є соціально обумовленими та протікають

під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів, переважна більшість з яких спричинена особливостями перехідного етапу національної економіки.

Дисертантом пропонується в межах об'єктивних і суб'єктивних факторів ввести їх розмежування за ознакою первинної та вторинної дії, які істотно різняться між собою за характером впливу на територіальний ринок праці. Фактори первинної дії пов'язуються з діючою системою робочих місць, тобто з попитом, який є первинним в системі регулювання пропорцій ринку праці. Фактори вторинної дії розглядаються як такі, що виконують другорядну роль у процесі розвитку територіального ринку праці, чи є похідними від факторів первинної дії. Таке розуміння є необхідним для визначення тих первинних ланок ринкової системи, вплив на які забезпечує істотні зрушення в інших підсистемах.

Запропонована класифікація факторів, на відміну від існуючих, відрізняється розширеним змістом, введенням в методологію дослідження елементів, що відображають ринкові відносини, зміну структури економіки та форм господарювання.

Опрацювання зарубіжних та вітчизняних теорій регіональної політики, а також врахування існуючих проблем формування і розвитку регіонального ринку праці дозволило автору обґрунтувати основні методологічно важливі принципи забезпечення збалансованості, а саме: 1) комплексного підходу до виявлення системних взаємозв'язків між суб'єктами і об'єктами регулювання регіонального ринку праці; 2) структурованого підходу до розв'язання проблем забезпечення збалансованості регіонального ринку праці; 3) диференційованого підходу до вибору методів досягнення збалансованості ринку праці; 4) виділення провідного елементу, регулятивний вплив на який спроможний забезпечити зрушення на ринку праці; 5) регіональної адаптивності засобів, форм і методів досягнення збалансованості; 6) високої соціально-економічної ефективності регулювання основних пропорцій і структурних характеристик ринку праці; 7) достатнього інформаційного забезпечення прийняття рішень щодо збалансованості регіонального ринку праці; 8) активної взаємодії державних органів управління, галузевих міністерств та підприємств різних форм власності у розробці і впровадженні системи заходів щодо покращення ситуації на ринку праці; 9) пріоритетності заходів державної регіональної економічної політики; випереджаючого розвитку інфраструктури ринку праці в загальній системі інфраструктурного забезпечення ринкових перетворень у зв'язку з її особливим значенням для відтворення робочої сили; 10) органічного зв'язку та внутрішньої несуперечності методів, засобів та форм забезпечення збалансованого розвитку регіонального ринку праці.

У другому розділі дисертації “Розвиток територіальних ринків праці України та оцінка їх збалансованості” представлено методичні підходи до оцінки збалансованості територіального ринку праці та визначено сучасний стан збалансованості територіальних ринків праці: тенденції, особливості, соціальні наслідки.

На думку автора, основною кількісною пропорцією, за якою доцільно оцінювати збалансованість територіального ринку праці, є співвідношення між попитом і пропозицією робочої сили, тобто кон'юнктура ринку праці. Кон'юнктура ринку праці автором розглядається як збіг обставин та сукупність умов і факторів, які самостійно і у взаємозв'язку кількісно та якісно впливають на попит і пропозицію робочої сили. В дисертації запропоновано методичний підхід до визначення збалансованості територіальних ринків праці, який полягає у визначенні та класифікації чинників, що формують попит і пропозицію робочої сили; обґрунтуванні критеріїв ефективності їх дії; визначенні найбільш результативних напрямків їх регулятивного впливу; інтегральній аналітичній оцінці збалансованості територіального ринку праці з погляду відповідності фактично отриманих результатів очікуваним чи бажаним, тобто досягнення збалансованості територіального ринку праці.

Зважаючи на те, що ринок праці є складовою частиною цілісної ринкової системи, автором доведено, що оцінка збалансованості регіонального ринку праці має визначатися на засадах комплексності, системності, науковості, періодичності та достовірності. Оцінці підлягають головні компоненти територіального ринку праці (попит на робочу силу та її пропозиція). Автором доведено, що попит повинен оцінюватись, насамперед, з позиції повного ринку праці, тобто його обсяги мають охоплювати не лише вільні робочі місця чи вакансії, а й вже зайняті робочі місця, тобто всіх зайнятих трудовою діяльністю. Пропозиція ж робочої сили в регіоні та її обсяги обмежуються контингентом трудоактивного населення території в працездатному віці, що пропонують свою спроможність до праці в обмін на сукупність життєвих благ з урахуванням сальдо маятникової міграції. Головна сутність запропонованого автором методичного підходу до оцінки збалансованості територіального ринку праці полягає в комплексному взаємопов'язаному дослідженні і узагальненні впливу окремих чинників на сучасний стан і тенденції розвитку його основних параметрів, а також їх співвідношення на сучасному етапі, у найближчій і більш віддаленій перспективі.

Автором доведено, що з метою повного аналізу потреб регіону в робочій силі та потреб трудоактивної частини населення в робочих місцях необхідно володіти інформацією щодо місткості не лише офіційного, а й повного ринку праці, що суттєво підвищить об'єктивність оцінки. У зв'язку з цим автором запропоновано доповнити існуючу систему індикаторів розрахунку збалансованості територіального ринку праці додатковими індикаторами, а саме:

- пропозицію робочої сили на повний обсяг руху робочої сили автором пропонується розраховувати як чисельність економічно активного населення регіону;

- обсяг попиту на робочу силу на повний обсяг її руху автором пропонується розраховувати за формулою:

$$O_{Пн} = ЧЗ + ЧВ + ЧН, \quad (1)$$

де $O_{Пн}$ - обсяг попиту на робочу силу, одиниць;

$Ч_З$ - кількість робочих місць, на яких зайняті працівники, одиниць;

$Ч_В$ - кількість вільних робочих місць, одиниць;

$Ч_Н$ - кількість новостворених робочих місць в усіх галузях економіки, одиниць.

За економічним змістом останній індикатор являє собою обсяг і структуру загальної потреби на робочу силу, що є забезпеченою реальними робочими місцями, фондом оплати праці і життєвих засобів. На відміну від аналогічного показника стосовно фіксованого ринку праці, він враховує всі можливі складові формування попиту на робочу силу.

Автором запропоновано визначити критерій, за допомогою якого можна оцінити рівень збалансованості територіального ринку праці. В якості такого критерію пропонується використовувати регіональний коефіцієнт збалансованості ринку праці, який відображає співвідношення сукупного попиту та пропозиції робочої сили на повному ринку праці і дає змогу оцінити ефективність дії місцевих органів виконавчої влади в регіоні та співставити її з іншими областями України. Коефіцієнт збалансованості ринку праці пропонується розраховувати за формулою:

$$K_{зб} = \frac{O_{Пп}}{O_{Пр}} = \frac{Ч_З + Ч_В + Ч_Н}{Ч_{Ек}}, \quad (2)$$

де $K_{зб}$ - коефіцієнт збалансованості регіонального ринку праці;

$O_{Пр}$ - обсяг пропозиції робочої сили на регіональному ринку праці, осіб;

$Ч_{Ек}$ - чисельність економічно активного населення, осіб.

Розроблена автором методологічна схема оцінки збалансованості територіального ринку праці представлена на рис. 1.

Проведена автором оцінка збалансованості територіальних ринків праці, на основі запропонованих в роботі методичних підходів, дала можливість здійснити класифікацію регіонів за ознакою їх збалансованості, а саме:

- першу групу складають регіони з порівняно низькими обсягами додаткового попиту і значною пропозицією робочої сили. Це території переважно індустріально-аграрної та аграрної спеціалізації, характерними ознаками яких є чітко окреслені ознаки трудодепресивності як у промисловому, так і в аграрному секторах економіки. До них відносяться: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька і Чернівецька області. Вони характеризуються вузькою спеціалізацією виробництва, високими темпами падіння обсягів виробництва. Соціальними наслідками такого становища є високий рівень безробіття, несприятливе становище у сфері оплати праці, а відтак - значна соціальна напруженість;

- друга група територій характеризується високим ступенем розбалансованості ринків праці внаслідок обмеженості сфери прикладання

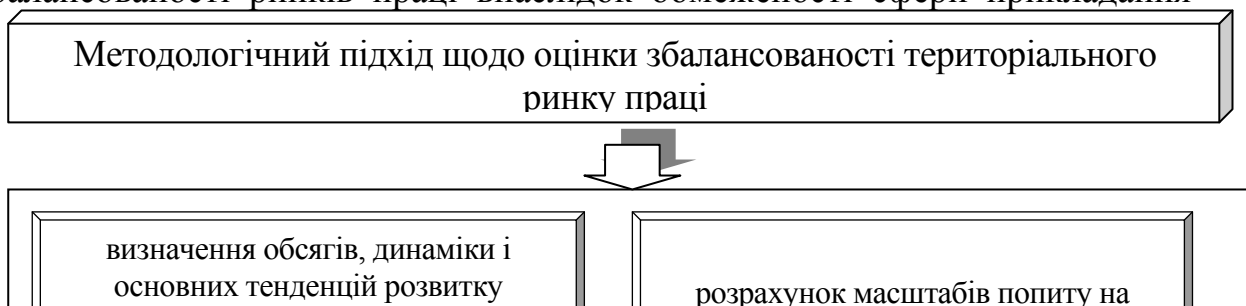

Рис. 1. Методологічна схема оцінки збалансованості територіального ринку праці

праці в зв'язку з переважно сільськогосподарським типом виробництва. До них можна віднести Вінницьку, Кіровоградську, Сумську, Полтавську, Черкаську області, характерними особливостями яких є низька територіальна мобільність населення, недостатній рівень кваліфікації населення, низька інвестиційна активність тощо;

- третю групу формують високо індустріальні області із значним професійно-технічним і інтелектуальним потенціалом. До них ми відносимо Дніпропетровську, Донецьку, Луганську, Запорізьку, Харківську області та м. Київ. Характерними рисами є наявність високо мобільної робочої сили з високим освітнім рівнем, однак негативною тенденцією можна вважати переважання в економіці регіонів видобувних галузей і важкої промисловості з досить жорсткою обумовленістю процесів обігу і використання робочої сили, така ситуація потребує проведення широкої перепідготовки кадрів і зрушень в галузевій структурі економіки цих територій в напрямку розвитку наукомістких галузей, а також галузей соціальної сфери;

- до четвертої групи можна віднести Одеську, Миколаївську, Херсонську області та Автономну Республіку Крим, де спостерігається висока орієнтація населення на різні форми самозайнятості, особливо у сфері сільськогосподарського виробництва і обслуговування населення. Така ситуація дещо пом'якшує становище на територіальному ринку праці.

На основі проведеного дослідження в дисертації доведено, що основні можливості підвищення потреб низових господарських структур у працівниках та досягнення збалансованого стану ринку праці пов'язані перш за все з

пожвавленням економічної кон'юнктури, розвитком і підтримкою малого продукуючого підприємства, проведенням виваженої інвестиційної та інноваційної політик, а також піднесенням економічної активності населення шляхом підвищення реальних доходів, збільшення розмірів соціальних допомог і ліквідації заборгованості з цих виплат. Вагоме місце належить зростанню конкурентоспроможності робочої сили, проте ця проблема безпосередньо пов'язана з реформуванням системи професійно-технічної освіти.

У третьому розділі “Стратегічні напрями і шляхи досягнення збалансованого розвитку територіальних ринків праці” розглянуті концептуальні основи формування збалансованого ринку праці, запропонована система організаційно-економічного забезпечення прогресивних зрушень на територіальному ринку праці та розроблена стратегія досягнення збалансованих пропорцій ринку праці.

Результати проведених аналітичних розрахунків дозволили автору зробити висновок про те, що концептуальною основою забезпечення збалансованого розвитку територіальних ринків праці України має бути орієнтація на піднесення рівня платоспроможного попиту на робочу силу в усіх секторах економіки без обмеження обсягів її пропозиції. На думку автора, саме активне стимулювання попиту на робочу силу – основа забезпечення збалансованості територіальних ринків праці України і, водночас, вихідна передумова переходу до етапу економічного зростання.

Обґрунтовано, що формування збалансованого стану національного ринку праці має базуватися на наступних, вихідних засадах запропонованого концептуального підходу: врахування характеру і напрямів сучасних глобальних і регіональних зрушень в економічній системі; визнання пріоритетності активного стимулювання додаткового попиту на висококваліфіковану робочу силу; поступове обмеження і звуження сфери дії факторів невизначеності та ризику на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях; чітке розмежування ознак кількісної та якісної збалансованості територіального ринку праці диференційовано за рівнями управління економічної системи; врахування складної системи взаємодій між основними суб'єктами ринку.

На основі проведеного дослідження автором обґрунтовано концептуальні засади, керуючись якими можна забезпечити рівноважний стан ринку праці, а саме:

1) подолання макроекономічної розбалансованості має розглядатися як основна передумова забезпечення якісно нового етапу розвитку ринку праці, адекватного етапу стабілізації економіки та виходу на траєкторію економічного зростання;

2) самоорганізація регіонального розвитку. На регіональному рівні пріоритет має надаватися тим напрямам державної регіональної економічної політики, які спроможні забезпечити реальну економічну самостійність території та її самодостатність, що слугуватиме основою формування і розвитку гнучкого ринку праці;

3) мікроекономічне середовище має створювати необхідні передумови для конкуренції між товаровиробниками, динамічного обороту робочої сили, розширення можливостей для працевлаштування працездатного населення;

4) усі зрушення на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях мають бути узгоджені між собою та забезпечувати інтенсивне зростання кількості продуктивних робочих місць у пріоритетних сферах господарювання;

5) забезпечення збалансованого розвитку територіальних ринків праці України вимагає відновлення мотиваційної основи продуктивної зайнятості у суспільно корисних сферах господарювання;

6) вимоги збалансованості мають бути закладені в сучасний механізм трансформаційних перетворень, регіональну політику зайнятості та ринку праці.

В роботі запропоновано систему організаційно-економічного забезпечення прогресивних зрушень на територіальних ринках праці України, яка відповідає умовам етапу економічного зростання і зорієнтована на досягнення високого рівня збалансованості територіального ринку праці. Запропонована система складається з таких блоків: нормативно-правового, економічного, організаційного, управлінського. В межах кожного з них обґрунтовано механізм впливу на ситуацію територіальних ринків праці, їх пріоритетні важелі й очікувані результати.

На основі проведених досліджень автором запропоновано стратегію досягнення збалансованих пропорцій ринку праці, яка, на відміну від існуючих підходів, передбачає розв'язання цієї проблематики в контексті завдань розбудови соціальної держави. Автором визначено необхідні етапи, конкретні заходи і механізми, спроможні трансформувати ситуацію на ринку праці у напрямку збалансованості попиту на робочу силу та її пропозиції, покращення якісних характеристик робочої сили та залучення останньої до сфери продуктивної трудової діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведені нами дослідження теоретико-методологічного, аналітичного і прикладного характеру дають підстави для висновку щодо незбалансованості територіальних ринків праці України і необхідності розробки відповідної стратегії і тактики щодо подолання цієї незбалансованості та поступового переходу до нової траєкторії розвитку у контексті завдань модернізації вітчизняної економіки і посилення її конкурентних переваг в системі міжнародного поділу праці. Враховуючи необхідність виконання цих завдань та особливості сучасної кон'юнктури територіальних ринків праці, в дисертації здійснено комплексну оцінку їх збалансованості, результати якої дали підстави для таких висновків:

1. Територіальний ринок праці є складною і суперечливою системою, яка не завжди відповідає абстрактним теоретичним положенням і вимогам базової моделі ринку праці; якісні характеристики суб'єктів територіального ринку праці не є повністю сформованими і завершеними, вони змінюються на кожній з фаз відтворення робочої сили. При цьому економічна поведінка суб'єктів українського ринку праці не завжди є прогнозованою.

2. Досягнення збалансованості територіальних ринків праці України передбачає вирішення таких проблем: відсутності чіткої цільової спрямованості державної політики зайнятості та ринку праці; нестачі інвестиційних ресурсів для розширення сфери прикладання праці; низького рівня оплати праці в реальному секторі економіки; невідпрацьованості фінансового та кредитного механізмів регулювання ринку праці; неузгодженості між потребами, цілями, інтересами основних суб'єктів ринку праці.

3. Виявлено сукупність чинників, під впливом яких формуються основні територіальні і галузеві пропорції ринку праці. Запропонована їх класифікація охоплює такі групи: за природою – об'єктивні та суб'єктивні; за походженням – первинної та вторинної дії, екзо- та ендогенні; за характером – прямі й опосередковані, екстенсивні та інтенсивні; за рівнем – макро-, мезо- та мікроекономічні; за сферою впливу – соціально-демографічні, фінансово-економічні, соціально-економічні, організаційно-економічні. Доведено, що за умов модернізації економіки посилюється дія структурного чинника. Проте на територіальному ринку праці має місце здебільшого кумулятивний результат взаємовпливу і взаємодії цілої системи чинників, які “фіксують” пропорції ринку праці. Серед чинників прямої дії виділено соціально-демографічні та соціально-економічні.

4. Забезпечення збалансованих пропорцій територіального ринку праці має спиратися на науково обґрунтовану систему принципів, використання яких дає змогу надати усталеності цьому процесові та сформувати необхідну методологічну основу. До основних методологічно важливих слід віднести такі принципи: комплексного, структурованого та диференційованого підходу; виділення провідного елементу; регіональної адаптивності засобів, форм і методів забезпечення збалансованості; соціально-економічної ефективності; достатності інформаційного забезпечення; активної взаємодії державних органів управління, галузевих міністерств та підприємств різних форм власності; пріоритетності попиту та випереджаючого розвитку інфраструктури; органічного зв'язку та внутрішньої несуперечливості методів, засобів та форм досягнення цього стану.

5. Доведено, що при оцінці збалансованості територіального ринку праці доцільно виходити з двох компонент: першої – оцінки впливу на баланс ринку праці динаміки, обсягів і структури попиту на робочу силу, другої – аналогічних показників пропозиції робочої сили з наступною оцінкою ступеня їх узгодженості між собою. Така оцінка повинна здійснюватися з урахуванням диференціації регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку, а також загальних тенденцій соціально-економічного розвитку України та її регіонів. Основний критерій збалансованості територіального ринку праці знаходиться в площині відповідності попиту на робочу силу та її пропозиції, а також рівня задоволення потреб населення певної території у робочих місцях відповідно до наявного ним професійно-кваліфікаційного потенціалу.

6. На основі обґрунтованої методології визначено методичні підходи до оцінки збалансованості територіального ринку праці з відповідною системою принципів (комплексності, системності, науковості, періодичності,

достовірності), критеріїв та індикаторів такої оцінки; удосконалено систему показників, які, крім існуючих, включають нові, розроблені особисто автором дисертації. Запропонована система передбачає оцінку обсягів та динаміки попиту і пропозиції робочої сили, а також їх узгодженості між собою як на фіксованому, так і на повному територіальному ринку праці.

7. Спираючись на запропоновані методичні розробки, автором здійснено комплексну оцінку рівня збалансованості територіальних ринків праці України з наступною класифікацією регіонів за цією ознакою. До першої групи регіонів увійшли області переважно індустріально-аграрної та аграрної спеціалізації (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області) з порівняно низькими обсягами додаткового попиту на робочу силу і значними обсягами її пропозиції. Друга група регіонів охопила території з високим ступенем розбалансованості ринків праці внаслідок обмеженості сфери прикладання праці (Вінницька, Кіровоградська, Київська, Сумська, Полтавська, Черкаська області). Третю групу регіонів сформували індустріальні області (Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Запорізька, Харківська області та м. Київ) з мобільною робочою силою високого освітнього рівня та достатньо місткою сферою докладання праці. Четверту групу регіонів сформували Одеська, Миколаївська, Херсонська області та Автономна республіка Крим, ринок праці яких характеризується орієнтацією населення на різні форми самозайнятості, у тому числі і неформальної.

8. Основним концептуальним підходом до формування збалансованого національного ринку праці України повинно стати повне врахування характеру і напрямів сучасних глобальних і регіональних зрушень в економічній системі з визнанням пріоритетності активного стимулювання додаткового попиту на висококваліфіковану робочу силу, поступовим обмеженням і звуженням сфери дії факторів невизначеності та ризику на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях; принципово важливим є чітке розмежування ознак кількісної та якісної збалансованості ринку праці диференційовано за рівнями управління економічної системи.

9. Основними макроекономічними передумовами забезпечення збалансованості територіальних ринків праці має стати: посилення непрямих методів державного впливу на сферу зайнятості населення та ринок праці; забезпечення потужних антиінфляційних впливів; збільшення прямих державних інвестицій у сфері пріоритетного розвитку з метою створення додаткових робочих місць; підвищення рентабельності тих сфер господарювання, які потребують активного залучення додаткової робочої сили; формування засад ефективної підприємницької діяльності.

10. Формування збалансованого ринку праці передбачає вирішення значного кола проблем. Серед них пріоритетними на мезоекономічному рівні є такі: автономність заходів регулювання ринку праці стосовно стратегії і тактики соціально-економічного розвитку регіонів; недостатній розвиток територіальної інфраструктури, що обслуговує потреби суб'єктів ринку праці; незбалансованість наявних робочих місць з ресурсами праці та

соціально-демографічною базою відтворення населення; недостатня кадрова забезпеченість галузей пріоритетного розвитку. На мікроекономічному рівні, враховуючи його важливе значення у забезпеченні відтворювальних процесів, необхідно здійснити ряд заходів, які сприятимуть зростанню рівня збалансованості територіальних ринків праці на основі оптимізації кадрових потреб, посилення відповідальності роботодавців щодо забезпечення належних умов праці та відповідності професійно-кваліфікаційної структури робочої сили і робочих місць, розвитку самозайнятості населення, лізингу персоналу.

11. В роботі запропонована та обґрунтована стратегія досягнення збалансованих пропорцій ринку праці, що передбачає три етапи, на кожному з яких послідовно розв'язується певне коло завдань. Їх розв'язання дозволяє сформулювати підґрунтя для забезпечення збалансованого стану національного ринку праці. На першому етапі (2004-2005 рр.) завдання полягає, перш за все, у позбавленні патерналістського характеру та емпіричних методів державного втручання у сферу регулювання основних пропорцій територіального ринку праці та забезпеченні стабільності соціальної політики, її зорієнтованість на зростання доходів населення. На другому етапі (2006-2010рр.) важливо забезпечити гнучкість ринку праці та його адекватність змінам в основних тенденціях соціально-економічного розвитку. На третьому етапі (2011-2015 рр.) необхідно, використовуючи переваги і можливості соціально-нормативного підходу, мобілізувати внутрішні резерви саморозвитку ринку праці.

12. Забезпечення збалансованого розвитку ринку праці має спиратися на відповідну організаційно-економічну систему, яка охоплює нормативно-правовий, економічний, організаційний, управлінський блоки. Доведено, що в цій системі провідним є нормативно-правовий блок. Саме з нього починається розробка системи регулятивного впливу на ринок праці. Визначено, що у нормативно-правовому аспекті необхідно вирішити такі завдання: створити багатоканальну систему формування бюджету; закріпити за місцевими бюджетами такий рівень “базових доходів”, який би був достатнім для фінансування соціально-економічних видатків території середнього рівня податкоспроможності, у тому числі пов'язаних з нормалізацією руху робочої сили на ринку праці; через надходження у місцеві бюджети підвищити зацікавленість місцевих органів виконавчої влади у стимулюванні виробництва, а відтак і в створенні нових робочих місць; відпрацювати механізм бюджетних трансфертів; оптимізувати кількість бюджетів місцевого самоврядування; забезпечити надання вагомої безпроцентної позики безробітним, що прагнуть розпочати власну справу; визнати пріоритетність фінансового забезпечення серед напрямів активної політики ринку праці.

13. В системі організаційно-економічного забезпечення збалансованого розвитку територіального ринку праці важлива роль належить економічному блоку, який повинен охопити цілий комплекс дієвих економічних методів і важелів (кредити, податки, інвестиції, амортизація, прибуток, дохід, заробітна плата, економічні фонди), спроможних вплинути на попит і пропозицію робочої сили у напрямі досягнення збалансованості між ними. В межах цього блоку необхідно здійснити такі трансформаційні перетворення: перейти на ринкові

принципи організації оплати праці, забезпечивши тісний взаємозв'язок між її результатами та винагородою на основі вдосконалення діючої тарифної системи, форм та систем оплати праці та відновлення основних функцій нормування праці; забезпечити підвищення загального рівня середньої заробітної плати, принаймні, у 2-3 рази, сформувавши тарифну систему на основі показників мінімального рівня заробітної плати, який відповідав би прожитковому рівню; ввести мінімальну погодинну оплату праці та подолати заборгованість з виплати заробітної плати; забезпечити розробку нового механізму формування і реалізації політики доходів.

14. Дослідження збалансованості територіального ринку праці потребує формування належного організаційного забезпечення, спрямованого на узгодження між собою різних етапів і фаз руху робочої сили, її входження до складу сукупної пропозиції робочої сили. У зв'язку з цим найбільш актуальним є розв'язання таких завдань: розширення сфери консалтингової діяльності з питань працевлаштування за наймом чи самозайнятості населення; підвищення ефективності діючої системи підготовки та перепідготовки кадрів; формування координаційної системи щодо узгодження обсягів підготовки фахівців та потреб ринку праці; регулювання процесів вивільнення робочої сили; організація територіальних прогностичних центрів для передбачення очікуваних змін на локальних ринках праці та створення сучасної інформаційної мережі для їх якісного моніторингу.

15. Необхідність забезпечення високого рівня керованості процесів на ринку праці та зменшення сфери невизначеності і ризиків потребує посилення регулятивного на них впливу органів виконавчої влади, підвищення ефективності державних програм зайнятості населення; активізації державної підтримки щодо створення додаткових робочих місць на територіях пріоритетного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Бичікова Л.А. Проблеми формування людського капіталу в сучасних економічних умовах // Соціально-економічні аспекти промислової політики: Сб. науч. тр.: В 3 т. – Донецьк: Інститут економіки промисловості НАНУ. – 2001. – Т.2. – С. 304-309.

2. Бичікова Л.А. Зайнятість населення в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення // Вісник Технологічного університету Поділля: Серія: економічні науки: В 2 ч. – 2002. – №2. – Ч.1. – С. 78 – 80.

3. Бичікова Л.А. Проблеми формування збалансованого територіального ринку праці // Зайнятість та ринок праці: Міжвід. наук. зб. – К: РВПС України НАН України. - 2003. – Вип. 18. – С. 52-58.

4. Бичікова Л.А. Методичні аспекти оцінки збалансованості територіального ринку праці // Вісник Технологічного університету Поділля: Серія: економічні науки: В 2 ч. – 2004. – №2. – Ч.2. – С. 96-99.

5. Бичікова Л.А. Сучасний стан збалансованості територіальних ринків праці // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ). – 2004. - №1 (71). – С. 26-30.

6. Бичікова Л.А. Система організаційно-економічного забезпечення прогресивних зрушень на територіальному ринку праці // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: Зб.наук.пр. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – Вип. 9. – С. 344-347.

7. Бичікова Л.А. Підвищення рівня збалансованості ринку праці: територіальний аспект // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: Серія: економіка: В 3 ч. – 2004. – Вип. 4 (28). – Ч.3. – С.247-253.

Статті в інших наукових виданнях

8. Бичікова Л.А., Островська А.В. Малий бізнес та розвиток ринку праці // Матеріали постійно діючого бізнес-семінару „Роль малого підприємництва у соціально-економічному розвитку України.” – Хмельницький: Хмельницький інститут економіки і підприємництва. - 2003. – Ч.2. – С. 108-111. *Особистий внесок дисертанта: визначення проблем, що зумовлюють негативні тенденції у процесі проведення ефективної політики зайнятості.*

9. Бичікова Л.А. Стан попиту на робочу силу та його вплив на збалансованість територіальних ринків праці України // Зб.наук.пр. другої Міжнар. наук.-практ. конф. 22-23 квітня 2004р. „Стан і проблеми трансформації фінансів та економіки регіонів у перехідний період”. – Хмельницький: Хмельницький інститут бізнесу. - 2004. – С. 261-263.

10. Бичікова Л.А. Шляхи досягнення збалансованості територіальних ринків праці // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. „Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку виробничої сфери”. – Донецьк: Донецький національний технічний університет. – 2004. – С. 33-34.

АНОТАЦІЯ

Бичікова Л.А. Збалансованість територіального ринку праці: методологія та шляхи досягнення. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.09.01 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. – Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, Київ, 2004.

Дисертація присвячена поглибленню теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій щодо забезпечення збалансованого розвитку територіального ринку праці в умовах модернізації економіки. На основі ретроспективної оцінки теоретичних поглядів і підходів у роботі визначені сутність і зміст категорії “збалансованість територіального ринку праці”; виявлено чинники, які впливають на рівень збалансованості ринку праці, здійснено їх класифікацію та запропоновано методологічні підходи щодо дослідження напрямів дії встановлених чинників; обґрунтовано методичні засади щодо здійснення комплексної соціально-економічної оцінки рівня

збалансованості територіального ринку праці; запропоновано показники для оцінки збалансованості ринку праці.

В роботі здійснено оцінку збалансованості територіальних ринків праці України на основі запропонованих автором методичних розробок. Визначено та обґрунтовано можливості підвищення рівня збалансованості територіальних ринків праці; запропоновано концептуальні основи формування збалансованого ринку праці; розроблено стратегію досягнення збалансованих пропорцій ринку праці.

Ключові слова: ринок праці; збалансованість територіального ринку праці; зайнятість; попит на робочу силу; пропозиція робочої сили.

АННОТАЦІЯ

Бычикова Л.А. Сбалансированность территориального рынка труда: методология и пути достижения. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.09.01 – Демография, экономика труда, социальная экономика и политика. – Совет по изучению производительных сил Украины НАН Украины, Киев, 2004.

Диссертация посвящена исследованию проблем развития сбалансированного территориального рынка труда и совершенствованию теоретико-методологических основ их изучения.

В работе рассмотрены основные теоретические аспекты изучения сбалансированности территориального рынка труда, на основании ретроспективной оценки теоретических взглядов и подходов уточнено определение категории “сбалансированность территориального рынка труда”, определен ряд проблем, с которыми связано формирование сбалансированного территориального рынка труда в Украине, предложена классификация факторов сбалансированного развития территориального рынка труда, позволяющая более глубоко и всесторонне их исследовать. Обоснована система принципов обеспечения сбалансированного развития рынка труда, использование которых дает возможность создать необходимые предпосылки для формирования надежно действующей и устойчивой системы регулирования рынка труда.

В диссертации дана оценка действующих в Украине методических подходов к определению сбалансированности территориального рынка труда, выявлены некоторые их недостатки и предложены пути совершенствования на основе введения в систему показателей дополнительных индикаторов, а именно, показателей предложения рабочей силы и спроса на нее на полном рынке труда, а также коэффициента уровня сбалансированности территориального рынка труда. Разработана методологическая схема оценки сбалансированности территориального рынка труда. На основе предложенных методических разработок, проведена комплексная оценка уровня сбалансированности территориальных рынков труда Украины с последующей классификацией регионов по этому признаку.

В диссертации предложена концептуальная схема решения проблем сбалансированности, предусматривающая три этапа, на каждом из которых последовательно должен решаться определенный круг задач и привлекаться наиболее эффективные механизмы их решения. Предложена система организационно-экономического обеспечения прогрессивных сдвигов на территориальном рынке труда включающая: нормативно-правовой, экономический, организационный, управленческий блоки; в рамках каждого из них определены приоритетные направления по обеспечению сбалансированности территориальных рынков труда; предложена стратегия, предусматривающая решение этой проблематики в контексте задач развития социального государства.

Ключевые слова: рынок труда; сбалансированность территориального рынка труда; занятость; спрос на рабочую силу; предложение рабочей силы.

SUMMARY

Bychikova L.A. Equation of a territorial labor market: methodology and ways of achievement. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.09.01 – Demography, economy of labor, social economy and politics. – Council on Studying Production Forces of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2004.

The dissertation is devoted to deepening of theoretical and methodological basis and practical recommendations concerning maintenance of territorial labor market balanced development in conditions of economy modernization. On the basis of the retrospective estimation of theoretical views and approaches in this work there were determined essence and matter of the category “territorial labor market equation”; revealed influences on labor market equation level; carried out their classification and offered methodological approaches concerning research of established factors action directions; proved methodical basis regarding realization of complex social and economic estimation of territorial labor market equation level; offered the indexes for estimation of labor market equation.

In the work the estimation of Ukrainian territorial labor market equation was carried out on the basis of the methodical elaborations offered by the author. There were determined and proved the opportunities for increase of territorial labor market equation level; offered conceptual basis of balanced labor market formation; elaborated the strategy for achievement of labor market balanced proportions.

Key words: labor market, territorial labor market equation; employment; demand for labor force; supply of labor force.